

POSUDEK VEDOUCÍHO NA DIPLOMOVOU PRÁCI VILÉMA SKOPALA: “BUDDHA, BRÁHMANI, SAMANÉ. INTERPRETACE SEVERO- INDICKÝCH UČENÍ PODLE PÁLIJSKÝCH ROZPRAV”, KRe FF Univerzity Pardubice, květen 2017

Tématem práce je aktuální kritická analýza problémů interpretace buddhistických tradic, se zaměřením na otázku, nakolik je oprávněná a přínosná převažující orientalistická interpretace Buddha co doktrinálního učitele. Výzkumná otázka je následující: Odmítal Buddha jiné tradice a učitele na doktrinálním základě? V. Skopal věnoval rozsáhlý úvod vymezení problematiky a jejímu teoretickému ukotvení. Jádro práce je členěno do dvou velkých kapitol, strukturovaných dále do podkapitol. První kapitola se zabývá analýzou prací buddhologů či jiných relevantních badatelů. Druhá analýzou těch pasáží nejstarších dochovaných Buddhových rozprav, které dokládají názory a postoje významného učitele vůči jiným směrům jeho doby. Následuje závěr a přehled použitých zdrojů.

Vyzdvihují několik momentů předkládaného textu. Prvním je snaha o dobře odůvodněné teoretické ukotvení a v důsledku toho jasná formulace problému, hypotézy a následné argumentace. Dále důkladná práce se zdroji - prameny i sekundární literaturou. Výrazný posun oproti bakalářské práci autora vidím v pečlivějším promýšlení problematiky a větší opatrnosti ve formulování výsledků výzkumu.

V. Skopal vychází z paradigmatu nově pojaté komparatistiky kultur a náboženství, iniciované S. N. Bálagangádhrou. Kromě jeho prací se opírá o texty P. Almonda, J. De Roovera, R. Gelderse, J. Holby a moje. Výběr autorů věnujících se buddhismu na Západě je pochopitelně omezený, ale reprezentativní (od starších orientalistů, jakými byli E. Burnouf, T. W. Rhys Davids, či H. Oldenberg až po soudobé badatele, přitom správně využívá prací významných českých autorů, např. V. Lesného, V. Miltnera a K. Wenera). Použil také kvalitních překladů pálijských textů a komentářů k nim. Diplomant přesvědčivě ukazuje dvě navzájem propojené věci: 1) Jak vznikla dosud převládající interpretace buddhismu coby reformního hnutí, které bojuje s „bezduchým obřadnictvím“ a „kastovní ideologií“ bráhmánismu. 2) Že Bálagangádhrova hypotéza o hledání pravého bráhmánství, společném většině dávných indických tradic, mnohem lépe odpovídá typu argumentace připisované samotnému Buddhovi v nejstarších dochovaných záznamech. Převládající interpretace asketických tradic jako reformátorů, a tedy doktrinálních soupeřů „bráhmanské ortodoxie“ je překážkou pochopení cílů jak asketů, tak bráhmánů. Odráží se v ní evropská náboženská zkušenost, specifickou rolí v ní hraje doktrinální ukotvení praktik, což je podle Bálagangádhrovy analýzy specifický výsledek křesťanské apologetiky (Skopal to dobře shrnul v úvodu).

Velice uspokojivě se V. Skopal zhostil analýzy Buddhových rozprav. Správně začíná praktickým východiskem Buddhova hodnocení jiných nauk či tradic: Nakolik vedou k uvědomění si strasti a k jejímu ustání? V perspektivě významného učitele je to otázka praktická, jejíž dopad si každý může ověřovat svou zkušeností (nakolik uhasínají tři ohně neprospěšného – chtivost, nenávisť, zaslepenost – a nakolik povstává jejich příznivý opak). Totéž se týká Buddhových debat ohledně bráhmánů. Při důkladném čtení dochovaných rozprav nenacházíme jejich odsouzení na základě doktrín, nýbrž pochybnosti nad tím, zda některé jejich praktiky, včetně obětí, vedou k ustání strasti. A zároveň opakované odkazy na jednu z důležitých otázek doby: Co dělá pravého bráhmána bráhmánem? Pěkně to vystihuje např. rozebíraná pasáž z Brahmaňňamsutty: „Co je, bhikhuové, bráhmánství? Je to tato vznešená osmidílná cesta...“ (s. 64). A jako i na jiných místech svých rozprav, v Brahmaňňasuttě Buddha říká, že cíl asketů a bráhmánů je totožný. V. Skopal snesl tyto i

další doklady ve prospěch důležitosti rozvoje teoretického rámce, ve kterém se Buddhovo učení neinterpretuje jako soubor doktrín, kterým je třeba věřit, ale jako úvahy o lidské zkušenosti, které jsou pragmaticky zaměřeny na zásadní proměny člověka k lepšímu (tímto směrem jde ostatně několik proudů současné psychologie a psychoterapie, které z buddhistických a jiných asijských tradic čerpají inspiraci pro efektivní léčbu, bez ohledu na nauky a úvahy kolem různých praxí uskupené). Z dílčích problémů je důležitým krokem kritika často opakovaného názoru starších orientalistů, že působení božstev nahradil Buddha ve svém učení ideou karmanového zákona (ale v závěru nadhozenou možností o původu této interpretace v protestantské predestinaci by bylo třeba důkladně a opatrně zkoumat).

Práci hodnotím celkově jako nadprůměrnou, autor prokázal jak schopnost kritického zhodnocení obtížných témat, tak solidní přehled v literatuře. Přináší důležité dílčí poznatky a uvádí je do souvislostí velice aktuální diskuse. Argumentace je jasná, logicky vystavěná, většinou dobře srozumitelná. Poznámkový aparát a další náležitosti odborného textu jsou samozřejmostí. Také po jazykové stránce je práce jako celek pečlivě zpracovaná, nacházím jen několik chyb či překlepů. Doporučuji text k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou výborně.

V Liberci 21. května 2017,

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.